

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 258. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358507184/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Værd, hverken i den borgerlige eller i den aandelige Friheds. Vilkaarligheden, der i Kunsten bliver til den af Fr. Schlegel opfundne «Ironi», Kunstnerens Svæven over sit Stof, hans frie Spil med Stoffet, og særligt i Poesien bliver til Grundsætningen om den rene Form, der bestandig spotter sit eget Indhold og bryder sin egen Illusion — denne Vilkaarlighed bliver paa Virkelighedens Omraade til en Ironi, der er de Højbegavedes Væremaaede, Aandsaristokraternes genialt-forbløffende Maaede at leve Livet paa. Denne Ironi er en Gaade for de Uindviede, «der mangler Organet for den». Den er «den frieste af alle Licenser» (Licens bruges i Reglen om Frihed for Digteren til at sætte sig ud over sproglige Regler), fordi man ved den sætter sig ud af og bort over sig selv; men dog er den den mest lovbundne; thi den er — hedder det — ubetinget og nødvendig. Den er en stadig Selvparodi, uforstaaelig for «de harmonisk Platte» (et Udtryk, som stedse bruges af Romantikerne om dem, der finder sig beroligede i en dagligdags Harmoni); thi disse tager dens Alvor for Spøg og dens Spøg for Alvor.

Ikke blot ved Navnet har da denne Ironi en Grundlighed med den Kierkegaardske, der ligeledes aristokratisk «gaar ud paa at misforstaa». Det geniale Jeg er Sandheden, om end ikke som Kierkegaard vil have sin Sætning, at «Subjektiviteten er Sandheden» forstaaet, dog saaledes, at Jeget har alle udadtil gyldige Bud og Forbud i sin Magt, og til Forargelse og Forbauselse for Verden ytrer sig i Form af Paradokser. Ironien er «den guddommelige Frækhed». Den saaledes opfattede Frækhed er en alsidig Mulighed. Den er Frihed for Fordomme, men den aabner, rent formel som den er, en Synskres for den frækkeste Hævden af alle mulige Fordomme. Den er lettere opnaaelig, siges der, for Kvinden end for Manden. Som den kvindelige Dragt, saaledes har ogsaa den kvindelige Aand det Fortrin for den mandlige, at man med den ved en eneste dristig Bevægelse kan sætte sig ud over alle Kulturens og den borgerlige Vedtægts Fordomme og paa en Gang befinde sig midt i Uskyldighedstilstanden og Naturens Skød! Man hører, hvorledes Toner fra Rousseau gaar igen selv i denne kaade Fanfare. Det lyder, som blæstes Revolutionen ind; i Virkeligheden er det kun Reaktionen, som forkyndes. Rousseau vilde «vende tilbage» til Naturtilstanden, da Menneskene nøgne løb om i de store Skove

og spiste Agern. Schelling vilde føre Udviklingen tilbage til Ur-tiden, da Menneskeheden endnu ikke var falden ved Syndefaldet. Schlegel blæser revolutionære Melodier i det store romantiske Underhorn. Men, som der staar i *Des Knaben Wunderhorn*: «Es blies ein Jäger wohl in sein Horn — Und Alles, was er blies, das war verlorn.» Det bliver ikke til Aandsfrihed, det bliver kun til højere Nydelse. Kærlighedens hele Omraade forvandles til Kunst. Som den romantiske Poesi er Poesi i anden Potens. Poesi om Poesi, forfinet og udrenset Poesi, saaledes er Elskoven for Romantikeren forfinet og udrenset Elskov, «Elskovskunst». Den højere Sanseligheds forskellige Grader er her betegnede og satte i System. Jeg henviser til Bogen, der ikke som *Ardinghello* giver yppige Malerier, men en tør, pedantisk Lære, hvis tomme Rammer det overlades Læserens Erfaring og Fantasi at udfylde. Frækheden er nærmere Dovenskab, den geniale Lediggang. Lediggangen betegnes som «Uskyldighedens og Begejstringens Livsluft». Drevel til sit Højeste er Ørkesløsheden Planteliv. «Det højeste, fuldendteste Liv er intet Andet end ren Vegeteren.» Plantens Liv betragtes da som det højeste Naturliv. Man vender i den Grad tilbage til Naturen, at man vender tilbage til Planten. Den hvilende Nydelse, opfattet som det evigtvarende Øjeblikks rene Tankeløshed, vilde være det Højeste. «Jeg tænkte alvorligt, siger Julius til Lucinde, paa Muligheden af en evig Omfavnelse. Jeg pønsede paa Midler til at forlænge vor Samværen.» Men idet nu Genialiteten, der intet Slid og Slæb behøver, og Vellysten, der i sig selv er den hvilende Salighed, intet har med Formaal eller Handling eller Nytte at gøre, bliver hin søde Ørkesløshed (*dolce far niente*) det Højeste i Livet, og Hensigten, der fører til planlagt Handling, forfølges som latterlig og filistrøs. Hovedstedet herom i *Lucinde* er dette: «*Flid og Nytte* er de Dødsengle med det flammende Sværd, der spærrer Mennesket Tilbagevejen til Paradiset.» Ja det er de visselig! Flid og Nytte spærrer Tilbagevejen til alle de Paradiser, der ligger bag os. Derfor er de hellige for os! Nyttens er en af Grundformerne for det Gode, og hvad er Fliden i det Nyttiges Tjeneste Andet end den Forsagen overfor adspredende Nydelse, den Begejstring og den Kraft, hvormed dette Gode tilkæmpes og iværksættes!

Tilbagevejen til Fuldkommenheden er i Kunsten Tilbage-søgen til Kunstnerens geniale Vilkaarlighed, til det Punkt, hvor